

Анотація навчальної дисципліни «ГЕОГРАФІЯ МІГРАЦІЙ»

- 1. Назва дисципліни** – «Географія міграцій»
- 2. Лектор** – доктор географічних наук, професор Сегіда К.Ю.
- 3. Статус** – вибіркова
- 4. Курс: 4, семестр** – 7
- 5. Кількість кредитів: 4; академічних годин: 120** (лекції – 36, практичні роботи – 36, самостійна робота – 48)

6. Опис курсу

Мета курсу – формування у студентів системного розуміння закономірностей, чинників і наслідків міграцій населення у просторі та часі, опанування теоретичних знань і практичних навичок дослідження міграційних процесів у контексті глобалізації, урбанізації та суспільно-географічних трансформацій.

Завдання курсу:

- розкрити понятійно-категоріальний апарат географії міграцій;
- визначити типи, структуру й закономірності міграційних процесів;
- показати просторові особливості міграцій у світі та в Україні;
- навчити застосовувати аналітичні методи для оцінки міграційних процесів;
- сформувати розуміння ролі міграцій у розвитку територіальних систем.

Зміст курсу

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи географії міграцій

Тема 1. Сутність і зміст поняття «міграція населення».

Розглядаються основні підходи до визначення міграції, її місце у структурі демографічних процесів, форми територіальної мобільності населення, відмінності між міграцією, маятниковими переміщеннями та евакуацією.

Тема 2. Становлення і розвиток географії міграцій як наукового напрямку.

Аналізується історія вивчення міграцій, внесок класичних і сучасних теоретиків (Е. Равенштейн, Л. Лі, С. Кастлз, Г. Хаас), етапи розвитку міграційних досліджень у світі та в Україні.

Тема 3. Класифікація та типологія міграційних процесів.

Висвітлюються види міграцій (внутрішня, зовнішня, трудова, вимушена, маятникова, освітня тощо), їхня тривалість, спрямованість, правовий статус, мотивація та наслідки.

Тема 4. Фактори та чинники міграцій.

Розглядаються економічні, соціальні, політичні, екологічні, демографічні та культурні чинники, що впливають на інтенсивність і напрямки міграцій.

Тема 5. Методи дослідження міграційних процесів.

Розкриваються основні методи аналізу міграцій: статистичний, картографічний, анкетний, інтерв'ювання, GIS-методи. Джерела інформації – державна статистика, міжнародні бази даних (ООН, ІОМ, Eurostat).

Розділ 2. Просторові закономірності та тенденції міграцій

Тема 6. Глобальні міграційні системи.

Визначаються основні центри тяжіння міграційних потоків у світі, регіональні системи міграцій, глобальні тренди переміщень населення у XX–XXI ст.

Тема 7. Регіональні особливості міграцій у світі.

Аналізуються особливості міграційних процесів у Європі, Північній Америці, Азії, Африці та Латинській Америці; відмінності у структурі та мотивації мігрантів.

Тема 8. Міжнародна трудова міграція.

Вивчаються причини, напрямки та наслідки трудової міграції, структура міграційних потоків, роль міжнародних ринків праці, питання витоку кадрів і грошових переказів.

Тема 9. Україна у світовій системі міграцій.

Охарактеризовано особливості зовнішньої, внутрішньої та вимушеної міграції в Україні, масштаби трудової та студентської мобільності, регіональні особливості переміщення населення після 2022 року.

Тема 10. Новітні форми міграцій.

Розглядаються феномени цифрової міграції, освітньої мобільності, міграцій висококваліфікованих спеціалістів, сезонної та маятникової міграції у сучасному глобальному просторі.

Розділ 3. Соціально-економічні наслідки міграцій

Тема 11. Вплив міграцій на трудовий потенціал і демографічну структуру.

Показано, як міграційні процеси змінюють чисельність, вікову та статеву структуру населення, рівень зайнятості, людський капітал.

Тема 12. Соціокультурні наслідки міграцій.

Висвітлюються процеси культурної інтеграції, асиміляції, формування діаспор і мультикультурних спільнот, зміни у ціннісних орієнтаціях мігрантів.

Тема 13. Економічні ефекти міграцій.

Розглядаються позитивні та негативні економічні наслідки міграцій: грошові перекази, зниження безробіття, втрати кваліфікованої робочої сили.

Тема 14. Міграційна політика держав.

Аналізуються підходи до регулювання міграцій у різних країнах, політика ЄС, Канади, США, досвід України у сфері міграційного менеджменту.

Тема 15. Міграційна безпека та управління міграційними процесами.

Окреслюються проблеми нелегальної міграції, торгівлі людьми, вимушених переміщень; визначаються напрями удосконалення державної політики міграційної безпеки.

7. Форми та методи навчання

Лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів, аналіз статистичних та картографічних матеріалів, робота з базами даних міжнародних організацій, підготовка аналітичних доповідей і презентацій, проведення дискусій і міні-досліджень.

8. Форми організації контролю знань, система оцінювання

Поточний контроль (усне опитування, тестові завдання, перевірка практичних робіт), підсумковий контроль (екзамен).

9. Навчально-методичне забезпечення

- Опорні конспекти лекцій, методичні матеріали до практичних занять, статистичні джерела (Держстат, ООН, ІОМ, Eurostat), тематичні карти міграційних потоків, звіти міжнародних організацій, наукові статті та електронні ресурси.
- Соціальна географія. Підручник / за ред. Л. Немець та К. Мезенцева. – Київ, 2019. – 304 с. <http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/Social-Geography.pdf> 2.
- Сегіда К. Ю. Основи соціальної географії: методичні рекомендації до аудиторної та самостійної роботи студентів бакалавріату третього курсу спеціальності 6.040104 Географія / К. Ю. Сегіда, К. О. Кравченко. – Харків, 2018. – 39 с. http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/ОСГ_практ_2018-1.pdf

10. Мова викладання: українська